

Kitették a szűreinket

„Az év kiállítása” Kittsee kastélyában

Az osztrák–magyar–szlovák hármashatáron álló Batthyány-kastély néprajzi múzeumának gazdag középkor-kelet-európai gyűjteményéről – amelyet állandó kiállításra Bécsből kölcsönöztek – már korábban is tudósítottunk (*Barátság*, 2000. dec. 15.). Mostani beszámolóink azonban kétszeresen is időszerű. Idén március 23-án avatta boldoggá a pápa dr. Batthyány-Strattmann László (1870–1931) herceget, példás életvitelű miatt. Az oltár dicsőségére emelt főnemes saját vagyonából 1902-ben huszonöt ágys magán kórházat alapított Köpcsényben (ma: Kittsee). Ingyen kezelte a rászorultakat, ezzel érdemelvén ki „a szegények doktora” hírnevét. A másik aktualitás: a Magyar Néprajzi Múzeum jóvoltából március 30. és november 2. között a kastélyban vendégeskedik „az év kiállításának” nevezett tárlat.

A hely szelleméhez illően, Granasztói Péter és Lackner Mónika rendezésében, a sajátosan magyar cífraszűr mellett megjelennek az egykori osztrák–magyar monarchia legkülönbözőbb nemzetiségeinek, nagyjából hasonló rendeltetésű és korú posztóköpenyei is. Egy kis gyapjúfeldolgozó műhelyt is berendeztek az iskolás-foglalkozások számára, ahol az idelátogató osztályok – tanáraik irányításával – „belekóstolhatnak” a nemezkesztésbe, de kipróbálhatják képességeiket a szabás-varrás folyamatában, s a cífraszűrök rátétes és hímzett díszítésében is.

A magyarlakta tájakról való díszpéldányok mellett az egymástól távoli – ma már határainkon kívülre eső – nemzetiségi vidékekről is akad számos kiállítási tárgy a történelmi Magyarország korából. Ezeket részben az 1872-es bécsi világkiállítás és a budapesti ezredéves tárlat anyagából válogatták. A kapucnis köpenyek a középkortól egész Európában elterjedtek. Legtovább a Balkánon maradtak fenn, ahol még a huszadik században is népszerű viselet volt. Az erdélyi Mezőségen is, ahol a románok a magyarokkal elvegyülve éltek, sokáig hordták. Innen való (Mezőkeszűről, a mai Chesauból) az úgynevezett pundri – amit a nők és férfiak is viseltek – éppúgy, mint az ugyancsak arrafelé közsímsert csuklya vagy gluga, amelyet hóban és esőben hordtak a pásztorok. A szerbiai Kamaranból vásárolták a kiállított XIX. századi dísztelen köpönyeget, míg a vele egyidős, kankónak nevezett rövidszűr származási helye Kórógy (melyet ma Horvátország térképén, Korog néven lelünk meg). Az erdélyi Torockón (ma Rimetea Romániában) a férfiak condrában jártak a templomba, abban esküdtek párjuknak örök hűséget és abban is temették el őket. A máramarosi huculok téli

viselete volt a serdak, amely a nők és a férfiak körében egyaránt közkedvelt volt, mint például az a tiszabogdányi példány (ma Bogdan Ukrajnában), amely Hiador *Sztripszky* gyűjteményét gazdagította korábban. A Baranya-megyei Mohácson a katolikus délszláv sokácok surkának nevezték azt a felsőkabátot, amelyet Németbólyon is készítettek, és legtovább az asszonyok divatoztak benne az első világháborúig, vasárnapi misére menet. Az egyik változata fekete gombokkal mennyegzői viseletnek számított, a másik fajtáját viszont akár hétköznapi is hordták, ha esett az eső. A felvidéki tótok jellegzetes szűrje leginkább a pásztorok között élt tovább, mint az a lévai posztóköpeny, amelyet a mai szlovákiai Levicében az 1872-es bécsi világkiállításra rendeltek. A Kolozs-megyei Csucsáról (ma Ciucea Romániában) a huszadik század elejéről való az a román nemezskabát, amely hétköznapiakon és ünnepeken egyaránt nélkülözhetetlennek számított, szabásvonalai pedig hasonlóságot mutatnak bihari és mezőszéki román kortársaikkal. A császárvárosi mustrára vásárolták azt a szlovák szűrűt is Modoron (ma Modra Szlovákiában), amelynek elejére készítőmestere tisztes iparosi büszkeséggel felírta a nevét is: „Schwartz János Modoron 1872”.

Az ausztriai magyar vendégtárlat kísérő műsorai sorából érdemes megemlíteni például a budapesti Dohnányi-zenekar április 27-én, Kugi György vezényletével tartott hangversenyét, amelyen Brahms magyar táncai mellett Kodály galántai táncai is műsorra kerültek. Május 5-étől június 9-éig Kovács József vízfestményeit állították ki a múzeum galériájában. Immár harminchatodik alkalommal kerül sorra szeptember 21–26. között a nemzetközi fazekas-szimpozium, amelynek keretében az európai néprajzi múzeumok szakemberei tanácskoznak a gyűjteményeikben szereplő népi kerámiák jellemző jegyeiről: nemzeti vonásairól, illetve országhatárokon is átvélő, térségi sajátosságairól. A cserépedényekről, mint az identitás keresésének és kifejezésének jelképeiről is értekeznek. Végül október 5-én a közeli Kismartonból (Eisenstadt) érkező Haydn-trió ad délelőtti hangversenyt, amelyen az együttes névadójának, az Esterházyak udvari zeneszerzőjének egy magyaros ihletésű („all’ongarese”) zongoradarabja mellett, Beethoven Szellemtriója és Dvořák „Dumky” kamara-szerzeménye csendül majd fel, Verena Stourzh (hegedű), Hannes Gradwohl (mélyhegedű) és Harald Kosík (zongora) tolmácsolásában.

Wagner István